

2.

DISPUTATIO JURIDICA
De
NUPTIIS,

1629, 1
9/1

Quam
D. O. M. A.

*Magnifico, Nobilissimo & Amplissimo Jcto-
rum ordine approbante*

PRÆSIDE

Viro Excellentissimo & Consuleissimo

Dn. DANIELE IMLIN V. J. D. HEIL-
bronnense, Præcept. fautore & promot.
suo magno.

Publicè ventilandam proponit in almâ Salana

JACOBUS BEZA à patre cognom. Friedlieb Weis-
ninger. Saxo.

In consueto Jctorum Collegio.

Addiém 28. Martii.

J E N Æ

Typis VIDUÆ WEIDNERIANÆ.

ANNO ∞ 100. XXIX.

V I R O

*Magnifico, Nobilissimo, Strenuo &
Amplissimo*

Dn. FRIDERICO ab UDER, Generosissimi Co-
mitis ac Dn. Dn. WOLFF GEORGI, Comitis Stolbergenf.
Werningerod. & Honstein &c. Domini mei Clementissimi, à
consiliis intimis, patrono, promotori & fautori suo
submitte colendo, suspiciendo.

VT ET

Magnifico Amplissimo & Consultissimo

Dn. ASCANIO Lutterode/Consuli Liberae Imperia-
lis civitatis, quæ est Magdeburgum meritissimo, Domino pro-
piori sobrino, Mecœnati, evergetæ & promotori
suo parentis loco aviternum venerando
& amando.

NEC NON

Magnifico, Amplissimo & Consultissimo

Dn. FRIDERICO DAUTH. J. V. D. itidem.
Consuli Magdeburgensium longe dignissimo, Domino affini
suo patrono, fautori & promotori omni obsequii
& honoris cultu demerendo.

basce studii sui primitias

Humillime & officiosè dicat

A. & R.

DE NUPTIIS.

Thesis I.

Nuptiarum materiz dignitas, & summa ex ea ad genus humanum redundans utilitas, non modo apparet ex divina Jehovæ institutione, *Gen. 2, 18.* sed etiam inde plus satis elucescit, quod sic est honestum matrimonium, ut humano generi videatur immortalitatem artificiosè introducere, dum filiorum in eo procreatione, renovata genera manent, ut verbis utar Divi Imp. Justiniana. *in pr. Nov. 22.* Et diuturnitatis memoria in ævum relinquitur *l. liberorum 220. in fi. d. V. S. Borchb. de grad. pag. mibi 112.* Adeoq; non solum per illud Deo colligitur Ecclesia. *Ezech. 16, 20. & 23, 37.* Verum etiam exoptata illa universæ Reip. consocietas, hujus subsidio facta tecta conservatur, quâ convulsâ, non magis mundus commode regi & gubernari potest, quam sine sole illustrari: Ex quibus & similibus causis non potest non summe esse necessaria hujus materiz exacta cognitio, & penitior contemplatio.

2. Paucis itaq; eam pro ingenii mei tenuitate in præsentiarum adumbraturus, antequam ad ipsam materiz tractationem accedam, primo omnium in ipso quasi vestibulo hujus tentaminis, notabo ipsius vocis tum, homonymiam tum, Synonymiam, simulq; notationes seu etymologias synonymorum adjiciam: Homonymiam Nuptiarum quod attinet, constat vocabulum nuptiarum in jure sumi diversimode: 1. Quidem pro solennitate & festivitate convivii & nuptialium dierum. *l. Sancimus 24. c. d. Nupt. c. nostrates 3. & c. fœmina 7. 30. q. 5.* Quorum olim tres fuerunt: Primus dictus fuit *περὸν λια* seu desponsalia: alter *απαύλια*, hoc est, decubatio: Ter-

ius *ἱπάλια* quasi nuptiarum appendix. *Gotofr. ad Rubr. C. de Spons. 2.* Pro matrimonio consummato per concubitum secutum. *pr. instit. de pat. pot. & in communi usu loquendi: Quibus 3. addunt Schneid. Inst. de Nupt. Licet. n. 1. & Mans. Inst. hic post Panorm. & Canon. commun. quo vocem nuptiarum sumunt, pro sponsalibus (ut vocant) de presenti: Et hoc Jur. Can. quidem est indubium, quo Canonistæ sponsalia de presenti nuptias esse tradunt, jure autem civili hic modus plane est incognitus, cum l. Nuptias 30. de R. 1. quam huc afferre solent, non loquatur de consensu sponsalicio, sed nuptiali l. 15. ff. de Cond. & dem. Borch. de grad. pag. mihi 83. de quo pluribus infr. th. 18. & 28. Rectius ergo jure civili sumitur pro perfecto matrimonio, licet copula non consummato, ut in agroto ducentem concubinam suam in uxorem patet.*

3. Sic etiam varia sunt synonyma Nuptiarum, (quas ab obnubendo pleriq; dictas volunt, eo, quod novæ nuptiæ tam pudoris & verecundiæ causa, quam in signum subjectionis & obsequii velata & obnupta incedere solebant facie. *c. femina 7. & 8. 30. q. 5.* Quamvis *Cypr. de Matrim. c. 1. §. 1. n. 1. & c. 5. §. 32.* earum denominationem ex hebræo deducere malit) modo enim vocantur matrimonium *pr. Inst. de I. N. G. & c. pr. Inst. de pat. pot. l. unic. C. si rect. provinc. l. 6. 7. 8. 9. 12. & c. C. de Nupt.* Ex eo, quod mulier nuptias contrahens propemodum speretur mater fore. *Borch. Inst. hic n. 3.* Siquidem animo & voto liberorum procreandorum matrimonia contrahuntur. *l. liberorum 22. §. ult. ff. de V. S.* Vel quod matrimonium sit velut mater omnium, quia omnes ex conjunctione illa maris & foeminae ortum trahimus *Beust. de matr. c. 1.* Modo conjugium, *l. 12. C. de Nupt.* Quia ita vir & uxor junguntur ut quâ animo quâ corpore in unum quasi coalescant, unde ritu veteri ad Jugam aram junonis Romæ nubentes vinculis juncti fuerunt, in omen futuræ concordia. *Rosin. Antiq. Rom. lib 2 cap. 6. pag. mihi. 53. lit. F.* Modo consortium *l. 22. C. de Nupt.* quod conjuges ejusdem sortis & conditionis reputari debeant *l. si cum dotam. 22. §. si maritus 7. ff. sol. matr.* Modo connubium *l. 2. C. Ne fidejuss. vel mand. dot. dent.* Præterea varias apud varios scriptores conjugium for-

13
sortitur appellationes: sic pedicas nuptiales illud vocat *Apull.*
lib. 7. Aur. Asin. vinculum conjugale. *Virgil. & alii, δεσμὸν* seu
vinculum simpliciter *Plutarc. ὡς πρὸς ἀγῶν?* capistrum, qui-
dam *Satyricus* in vers.

Stu ta maritali jam porrigis ora capistro:

Et alii aliter passim autores.

4. Ea verò quam manibus versamur materia, latissime
patet, ita ut ipse fateatur *Imper. Justin. in pr. Nov. 22.* Cum alia
omnia, quæ sancita ab ipso sint; non omnibus competant, nec
hominibus, nec rebus, nec temporibus, studium nuptiarum to-
tius esse humanæ sobolis: Eaq; de causa nec hodiernum satis
explicatam eam esse, post alios testis est *Cypr. de spons. in praf. §.*
1. n. 6. Nec profecto plures aliunde, quam ex conjugii & tute-
larum administratione inter vivos existere controversias tra-
dit *Wesemb. in x. ff. de spons. spons. n. 1.* Et hujus obtutu se usq;
& usq; subterfugisse hujus materiæ tractationem; ob summas
videl. difficultates & perplexitates infinitas, quas in ea sibi & a-
liis extricandas fore sentisceret, ait *D. Luther. in tom. Jen. 2.*
pag. 150. Quare hic summa tantum rerum capita, in ea, quanta
fieri potest brevitate, hac vice breviter libabo, sic ut despiciam
primo, quæ faciant ad matrimonium constituendum, deinde
quæ ad idem rursus dissolvendum requirantur: Et quidem il-
lud attendendo, quæ tum constituendum antecedant, tum ad
idem concurrant, qui deniq; contracti matrimonii effectus
sint: cum non protinus ubi prior de matrimonio sermo placet,
matrimonium sit, aut ad illud perveniatur, sed sint quæ illud
antecedunt, sint quæ sequuntur, sint denique quæ utrovis mo-
do sese habent accurate monente *Vult. Jurisp. Rom. lib. 1. c. 18.*
n. 1. Cujac. in x. C. de Sponsal.

Antecedunt autem Nuptias Sponsalia, eaq; ita necessa-
riò, ut sine illis ritè matrimonium contrahi nequeat. *Cypr. de*
Spons. c. 1. §. 3. n. 1. Siquidem consensu matrimonium contra-
hitur, de quo sane contrahentibus constare non potest, nisi in-
ter eos de illo peculiariter fuerit actum & conventum, seu nisi
consensus ille de futuris nuptiis contrahendis, invicem ab ipsis
fuerit repromissus, quæ repromissio vocatur sponsalia: Cum.

A 3

re

severa nihil aliud sint sponsalia, quam mutua repromissio (ut
rectius ab *Hottom. in Comm. jur. legi putat Wesenb. in π. de spons.*
licet & eorum, qui mentio & repromissio legunt, sententia pro-
bari posse videatur. *Cujac. in π. C. de spons.)* futurarum nuptia-
rum *l. 1. ff. de spons. c. nostrates. 3. 30. quest. 5.* Seu ut aliquanto
latius videntur posse describi cum *Cypr. de Spons. c. 2. §. 2. n. 3.*
stipulationes vel pactiones, de nuptiis contrahendis, viri &
mulieris, qui jure conjungi possunt, eorumque quorum in po-
testate sunt consensu atq; autoritate rite factæ. Et ut sit ma-
trimonium bina requiruntur fœdera, sponsalitia scil & nuptia-
lia. *d. c. nostrates 30. quest. 5.* Hinc pulcre tradit *Beza de divort.*
pag. mibi 3. tanti momenti obligationem distinctis gradibus
perfici debere, ut intermedio inter sponsalia & nuptias tempo-
re, impedimenta despicerentur, nec parum honestè mox à mē-
tione nuptiarum, effreni impetu conjuges prorumperent.
Trentl. vol. 2. disp. 6. th. 1. lit. A. Et hoc in Ecclesia Christiana,
N. T. perpetuo usitatum fuisse, ut scil. nuptiis sponsalia præ-
mitterentur, ex singulorum seculorum historia, ordine confir-
mari posse, confirmat *Adm. Rever. Excell. & Clariss. Dn. D. Jo-*
han Gerhardt, Præceptor, Patronus & Dominus affinis meus
perpetim filiali obsequio demerendus in loc. Theol. de Conjug.
th. 151. Unde apparet, sponsalia vere fieri tantum propter nu-
ptias subsequituras. *Vult. jur. R. 1. c. 18. n. 9.* Ideoq; nuptiarum
spes dicuntur. *l. si puella. 6. ff. de spons.* Et spes matrimonii. *l. 13.*
§. div. ff. ad l. jul. de adult. nec nisi inter eos recte & efficaciter fieri
possunt, inter quos & nuptiæ consistunt, ubi autem nuptiæ in-
terdictæ sunt, ibi nec sponsalibus, quæ ad nuptias aditum pa-
refaciunt, locus est c. cum quid. 39. de R. 1. in 6. Wesenb. in π. de
spons. n. 4. nam ea, quæ duci potest rectè demum despondetur.
l. si quis 60. §. quamvis. 5. ff. d. R. N. l. tutor. 15. ff. de Spons. pau-
cis tamen casibus exceptis, ut est in impubere. l. Sponsalibus 14.
ff. de Spons. c. literas 4. Ex. de despo. imp. Muliere intra an-
num luctus l. solet 10. cum seq. ff. de his q. not. infam. l. 2. C. de
ser. Nupt. Præside, qui provinciæ præest. l. 38. ff. de R. N. tot.
tit. C. si recte, provin. & c. quibus sponsalia permittuntur, licet

ma-

matrimonium non æque. *Sichard. ad Rubr. C. de Spons. Et arrh. Spons. n. 16.*

6. Ad sponsalia autem contrahenda duo principaliter concurrunt requisita necessaria: Personæ scilicet. habitas & legitimus ea celebrandi modus, quæ duo etiam in nuptiis contrahendis potissimum spectanda sunt, unde ea materiam & formam matrimonii vocat *Beza. de divort. pag. 95.* ita ut cætera ad hæc sint quasi *συυεεενοεε*, ideoque quæ hic sequuntur, sponsalibus & nuptiis intelliguntur communia. *Vult. jur. R. 1. c. 18. n. 7. Hackelm. ill. quest. disp. 14. th. 2. A.* Personæ autem de jure habiles præsumuntur omnes, nisi in specie aliqua lege expresse reperiantur prohibita, cum prohibitorium sit edictum de contrahendo matrimonio. *c. cum apud sedem. 23. Ex. de spons. arg. l. 1. ff. de testib.* Prohibentur autem potissimum aliqui contrahere matrimonium ob rationem naturalem, qua intuitu necessitudinis seu conjunctionis sanguinis contrahere nequeunt adscendentes & descendentes in linea recta in infinitum, ita ut si Adam adhuc viveret, non posset aliquam in uxorem ducere *Johan. Andr. super arbor. Consanguinitat. Et affinit. pag. 33. Mauser. Inst. h. t. pag. mibi. 344. Et Dd. conmitter.* In transversali verò linea illa, quæ sibi parentum & liberorum invicem loco sunt §. *Ergo non omnes Inst. h. t. l. Sororis. 39. l. per adoptionem. 17. §. 2 l. Nuptie 23. l. juregentium. 68. de R. N. l. Nemini 17. C. de N.* Quæ autem adinvicem respectum parentum & liberorum non suffinent, de jure civili prohibentur ad quartum usque gradum exclusive. §. *duorum Inst. h. t. l. 3. Et l. non solum. 67. §. 1. de R. N. l. celebrandis. 19. C. de Nupt. l. 2. C. de Inst. Et subst. Wesenbec. in x. de R. N. n. 4.* Affinitatis itidem intuitu prohibentur adscendentes & descendentes, qui parentum & filiorum respectum ad invicem habent simpliciter, cæteri verò admittuntur. *l. Uxorem 15. de R. N. 1. Non facile 4. §. nomina. 4. Et §. hos itaque 7. ff. de grad. Et affinit.* Exceptis fratre conjugis & sorore uxoris *l. fratris 5. Et l. fin. C. de Inc. Et Inutilitat. Nupt. Borchold. de grad. pag. mibi. 110. Beust. de mat. cap. 51.* Seu juxta alios, ratione affini-

affinitatis eodem gradu prohibentur affines, quo consanguinei *Mauser. Inst. h. 1. pag. 358.* Cum sit affinitas consanguinitatis in hoc quasi quoddam simulachrum. *Beza de divort. pag. mibi 45.* Hic acriter disceptatur in *Dd. de gloriis filia*, in qua controversia, hujus discrepantiæ fundamentum subsistere videtur, de quâ fortean in *συζυγίῳ*. Pleriq; hi gradus jure civili prohibiti, coincidunt cum prohibitione graduum jure divino facta. *Lev. 18. & 20.* Ideoq; merito observantur, nec tantopere curandum quicquid de ulteriori graduum prohibitione & alia eorundem supputatione afferunt Pontifices in *c. ad sedem. 35. q. 5. & c. Non debet 8. Ex. de Consang. & affin.* cum tutius ambulemus cum jure divino, eiq; hoc in passu consonis legibus civilibus, contra quæ dispensandi facultas Pontifici minime concedenda. *Georg. Major. de arbor. Cons. & affin. pag. mibi. 45. Beust. de Matr. c. 56.* Licet supputatio graduum canonica usu hodie frequentetur. *Treurb. vol. 2. disp. 6. tb. 2. lit. F.* Quâ tamen juris civilis graduum computationem longe esse meliorem & rectiorem probat *Beza de divort. pag. mibi 20. & seqq.*

7. Sic à lege ob rationem naturalem quidam prohibentur copulari matrimonio, propter impedimentum defectus cujusdam tam animi quam corporis: Animi quidem, propter carentiam causæ matrimonium constituentis, videl. consensus, qui penes quos præsto non est, ab iis nec matrimonium contrahi potest, cujusmodi sunt infantes *l. in sponsalibus 14. ff. de spons. tot. tit. Ex. de despons. impub. c. 1. 30. quest. 2.* Furiosi: *l. furor, 8 ff. de sponsal.* ut quorum nullus est consensus nulla voluntas *l. furiosi 40. de R. I. l. 2. C. de contr. empt.* Quibus addi possunt Ebrii ad mentis alienationem usq;, cum iis consensus abesse intelligatur, in tali ebrietate, ubi nec manus nec pes officium facit. *c. unus quisq; 8. 22. quest. 4. c. Sane. 7. 15. quest. 1. Wesenb. in π. ff. de R. N. n. 8.* Nobilis. & Ampl. *Dn. D. Arumæ. Præceptor & Promotor meus plurimum colendus in Exerc. Inst. 12. tb. 8.* Cum etiam perjurus non sit, qui id non servat, quod temulentus & bene potus juravit *d. c. unusquisq; 22 quest. 4. Cypr. de Spons. c. 13. §. 61.* Corporis verò, ob manifestam & evidentem ineptitudinem & impotentiam coeundi seu sobolis

lis

lis proereandi. *l. in causis. 10. C. de Repud. l. si serua 39. §. 1. ff. de jur. dot.* Cujusmodi sunt Eunuchi seu castrati, non sitem spades specialiter dicti. *l. Spadonum 128. de V. S. l. 39. de jur. dot. tot. tit. Ex. de frig. & malef. Borch. de grad. pag. mibi 124.*

8. Prohibentur porro jure civili contrahere nuptias & sponsalia, illi, qui juris civilis communionem non habent, cujusmodi sunt peregrini & servi. *pr. Inst. de Nupt. in tantum ut captivitate alterutra conjugum in servitutem redacta, juris subtilitate, ob fortunæ & conditionis inæqualitatem matrimonium consistere vix posse videatur ut inquit. Imper. Justin. in Nov. 22. c. 7.* Cum enim hujusmodi nuptiæ sint jure civili constitutæ, fieri non potest, ut dispositio de his patrocinetur iis, quos non agnoscit, seu pro nullis habet, ut ait. *l. quod attinet 32. de R. 1.* Hinc quamvis servi cum ancillis jungi possint. *l. proculus 67. ff. de jur. dot. l. 3. C. de inc. & in Nupt. conjunctio tamen illa matrimonii nomen non meretur, sed contubernii appellatione venit. d. l. cum ancillis. 3. C. de inc. N.* Ex quo etiam servi ob violatum contubernium suum, adulterii accusari non possunt. *l. Servi 23. C. de adult.* Quæ tamen hodiè expirarunt, cum hæc differentia ratione matrimonii, inter liberos homines & servos, sublata sit, ex constitutione juris Canon. quæ inter Christianos servatur. *tot. tit. Ex. de Conj. serv.*

9. Præter hætenus enumeratas causas prohibitionis matrimonii, consanguinitatis & affinitatis ratione, & cæteras, avocantur etiam adhuc nonnulli à nuptiis quibusdam ratione saltem publicæ honestatis. *§. si uxor tua Inst. de Nupt. l. si qua mihi 12. §. si uxor. & l. semper. 42. de R. N. c. ad audientiam. 4 c. Sponsam. 8. Ex. d. Spons. Joh. Andr. super arb. Consan. & affin. pag. 63.* Quibus adhuc alias hinc inde in jure civili olim additas fuisse, legimus, de quibus *Vult. jur. Rom. 1. c. 18. à n. 32.* Sic interdictæ fuerunt olim nuptiæ ob grandævam & effatam senectutem, per legem Juliam Papiam, quam postmodum sublatam legimus in *l. Sancinus. pen. C. de Nupt. de quo Borch. Inst. h. t. ad pr. n. 22.* Ob inæqualem dignitatem contrahentium *l. in oratione 16. l. lege 23. l. 42. & l. 44. ff. de R. N.* Et præviam manumissionem liberti, qua is arcebatur à nuptiis patronæ suæ, vel patroni filia

B

ni filia

ni filia, conjugis, neptis vel proneptis *l. libertum 3. C. de Nupt.*
l. Quaquam 62. §. mulier. 1. ff. de R. N. Quod immutatum postea
legimus *p. Nov. 78. c. 3. Nov. 117. c. 6. & auth. sed novo jure*
C. de Nupt. Deniq, ob tutelæ administrationem, cujus intuitu
non potuit tutor pupillam suam vel sibi ipsi, vel filia aut nepoti
suo nuptum collocare. *l. Scto 59. ff. de R. N. tot. tit. C. de interd.*
matr. durante sc. tutela, vel tempore gestionis tutelæ rationis
gerendæ *l. Non est 66. ff. de R. N. & seq. in pr. & §. sed videamus.*
Adeo, ut si contra faceret, intelligeretur confessus de tutela,
quod hujusmodi conjunctione fraudem administrationis te-
gere laboraret, ex eoq; infamia notaretur. *l. 6. & 7. de interd.*
matr. Cui ultimo addi potest: ob cognationem spirituales,
jure pontificio primitus inductam. *tot. tit. Ex. de Conj. Spirit.*
de qua & in *l. si quis 26. in fin. C. de Nup.* Sed hæc etiam hodie
plane in desuetudinem abierunt. *Maus. inst. b. t. pag. mibi. 362.*
& Beza. d. tr. pag. 142. adde Hackelm. illust. quæst. disput. 14.
tb. 4. F.

10. Modus sponsaliorum & Nuptiarum celebrandarum,
pro diversitate temporum antiquitus fuit varius & multiplex,
ratione scil. solennitatum & rituum, quos in iis adhibere soliti
sunt de quibus *Barnab. Briffon. de Rit. Nupt. & Carol. Sigon. lib.*
1. de Antiq. jur. Civil. Rom. eos paucis etiam notat *Rosin. Antiq.*
Rom. lib. 5. c. 37. ubi ait, quod tribus modis olim uxor potissi-
mum habita fuerit, usu scil. farre & coemptione. Cui etiam
subscribit *Alexand. ab Alexand. lib. 2. c. 5. memorab. dier. Borch.*
de grad pag. 34. quos cum aliis ab his citatis, qui plura de illis
scire satagit, videre potest: Principaliter tamen semper consen-
su earum personarum, quarum inter est, interveniente, legiti-
ma habita fuerunt sponsalia, licet diversimode is apud non-
nullos fuerit expressus. Jure quidem nostro civili id solim po-
tissimum factum fuit per stipulationem. *l. 1. ff. de Spons. junct.*
§. si scriptum Inst. de inut. stipu. ita ut qui mulierem in uxo-
rem cuperet, eam à patre, avo, vel fratre sibi dari stipulare-
tur, qui eam ipsi despondebat, seu promittebat, nec vir & mu-
lier ipsi inter sese stipulati sunt, tum quod decens verecundia
non

non pati videbatur, ut se ipsas puellæ disertis verbis desponderent. *l. 20. C. de Nupt.* ut quibus natura insitum est tacere, propter verecundiam, præsertim cum de earum nuptiis agitur ut inquit. Bl., tum ne se ipsas despondere volentes virgines, minus cautæ & circumspectæ, dolis & fraudibus aliorum essent expositæ, dummodo tamen aut tacitè, aut expressè hujusmodi desponsationi *νεῦσιον* (ut vocabant) filiæ consentirent, pro ut pluribus probat *Cypr. de Spons. c. 3. §. 2. & 3.*

ii. Jure autem Civili Justiniano tunc demum legitima intelliguntur contracta sponsalia, si eorum, quorum interest sponsalia fieri consensus adhibeatur. *l. sufficit 4. de Spons. l. 2. de R. N. l. cum fuerit, 15. de Cond. & demonstr.* nec refert utrum stipulatione id fiat an verò nudo pacto. *d. l. 4. l. in sponsalibus 7. & fin. ff. de spons. Cujac. in π. C. de Spons.* Sive arrhæ sponsalitiæ datæ sint sive non *d. l. 4.* licet plerumq; intervenire soleant. *l. 3. & l. mulier. fin. C. de Spons. l. si legibus 16. C. de Episc. audi.* ideoque arrhis datis sponsalia dicuntur firmata. *Hosiens. in summ. de Spons. n. 4.* & nuptiis non secutis sponsus eas amittit, si per ipsum stetit, si verò per sponsam, quæ major 25. annis, ea in duplum tenetur. *l. 13. & 5. C. de spons.* Sive instrumenta dotalia seu tabulæ nuptiales confectæ sint, sive non sint scriptæ *Nov. 117. c. 3.* ut quæ verius probant matrimonium, quam constituunt. *Nov. 22. c. 18.* ideoq; magis requiruntur in casu *c. 4. d. Nov. 117.* Sive denique præsentis sive absentes per literas, procuratorem aut internuncium hoc fieri curarint. *l. ult. de spons. l. denique 6. & l. generali 34. ff. de R. N. l. Non figura 38. de obl. & act.* Intelliguntur autem personæ, quarum sponsalia fieri interest, exindeque consensus in ea requiritur, non solum ipsæ contrahentes vir scil. & foemina, quibus invitæ & reluctantes sponsalia obtrudi non possunt, sive sui juris sint, sive alieni. *l. sponsalia 11. & 13. ff. de spons. l. Non cogitur vigesim. prim. & l. invitum viges. octav. de R. N. l. Nec filium 12. & l. neque ab initio. 14. C. de Nupt.* Cum liberam facultatem contrahendi matrimonia ad necessitatem,

B 2 tran-

transferri non oporteat. *d. l. 14.* ita tamen, ut filia non temere dissentendi licentia à patre detur, nisi forte indignum moribus vel turpem sponsum pater ei eligat. *Ulp. in l. 12. ff. de spons.* Sed ipsi etiam parentes, in quorum contrahentes sunt potestate. *l. 2. § 9. ff. de R. N. Nov. 22. c. 19. pr. inst. de Nupt.* ratione pietatis quæ liberis in parentes constare debet. *l. 1. ff. de obs. par.* Nisi infra 25. annum honestam conditionem filia quærere pater cessaverit. *Nov. 115. c. 3. § auth sed si post. C. de inoff. testam.* Cum illud patris incumbat officio, nec matura virgo rugas seniles expectet, quæ patrem, ut viro locetur tacite etiam rogat. *Cypr. de spons. c. 5. § 2. n. 1. § 4. n. 7.* Si ergo hoc non faciat, sua abuti intelligitur potestate, cum prohibeat, qui conditionem non quærat. *l. capite 19. ff. de R. N.* ideoq; hoc casu parentes à magistratu cogi possunt ad consentiendum. *d. l. 19. Maus. inst. h. t. pag. mibi 332.* Aut nisi sui juris sint liberi seu emancipati, qui omninò absque parentum consensu, sponsalia & nuptias sibi quærere possunt. *l. filius 25. ff. de R. N.* Quorum prius obtinet in filiabus tantum, posterius tam in filiis, quam filiabus *l. 10. ff. de spons.* modo tamen filia emancipata 25. ætatis annum exceßerint. *l. vidua 18. § l. in conjunctione 20. C. de Nupt.* Sic etiam jure Can. omnino de necessitate in legitimis sponsalibus & nuptiis paternum consensum requiri putat *Maus. Inst. h. t. pag. 333. p. c. aliter. 30. quest. 5. c. non omnis. § fin. 32. quest. 2. & plures veteris Ecclesie Canones: licet nonnulli canonistæ ex recentioribus diversum eruere nitantur. ut est c. sufficient. 32. quest. 2. § c. quibus accedit Concil. Trident. Sess. 24. decret. de Reform. Matr. c. 1. vid. Beust. de matr. c. 42.*

12. Ad hoc autem ut consensus hujusmodi sponsalia aut nuptias faciat, eum exprimi & declarari omnino necesse est, cum cogitatio in mente retenta nihil operetur. *Cypr. de spons. c. 9 § 22. n. 2.* Et si non sit expressus consensus partium, mediantibus verbis vel aliis signis non potest dignosci sensus, ideoque si vir ignorat mentem mulieris, & contra, ibi non est consensus, hoc est simul sensus, seu in idem sensus. *c. unic. 29. quest. 1.* sed potius dissensus & separatus sensus. *Maus. inst. h. t. pag. 319.* ubi allegat ad hoc *Panorm. in c. Tu nos 26. in fin. Ex. de spons.*

13
Spons. Parentum tamen tacitus consensus sufficit, si scilicet non evidentiter dissentiant. *l. in sponsalibus 7. de spons.* Unde apparet quatenus verba ad sponsalia sint necessaria, ut quidem præcise intervenire debeant, non tamen necessario immediate ab ipsis contrahentibus, cum etiam mutus & surdus contrahere possit sponsalia, *c. cum apud 23. & c. 25. Ex. de spons.* Et virgo à *u-*
loris vel aliis personis despõderi, modo illa signis ut *exposuere*
òsculo, nutu, vel arrhæ acceptatione annuat. *Cypr. de Spons. c.*
7. §. 1. n. 4. Cum voluntas magis factis quàm verbis declaretur.
l. si tamen. 48. §. Ei qui servum. 3. ff. de Ædil. Edict. Sufficit ergo hoc casu si ab una parte interveniant verba, ex quibus tamen de nutu aliisq; signis iudicium & interpretatio fieri debet. *We-*
senb. in h. t. n. 6. Beust. de Matr. c. 42.

13. Hodierno deniq; jure, quo in reformatis nostris Ecclesiis utimur ad jus divinum conformato, liberi in sponsalibus & matrimoniis contrahendis parentum suorum consensum rite adhibere & interponere debent. *Dn. Melancht. de Conjug. pag. mibi 94.* B Lutherus, Brentius, Bucerus & alii: *Mart. Chemn. 2. part. Exam. Conc. pag. 1273.* Quo cum faciunt *Jcti. Schneid. Inst. h. t. Beust. Manser. & Dd. coviter. Heig. lib. 1. quest. 22. n. 19.* Ita ut non modo sancta Christi Ecclesia, sed omnes pii & honesti Jcti, imo tota machina literatorum, clament contra nuptias sine parentum consensu contractas. *Dn. Jacob. Schultes quest. pract. par. 2. quest. 71. n. 2. & 3. & quest. seq. 72.* Idque tam jure divino quam naturali exigente, quæ nulla juris positivi distinctio aut limitatio tollere potest. *l. jura sanguinis 8. ff. de R. 1.* Cum leges Imperatoris non dedignentur sequi sacros Canones. *c. Clerici 8. Ex. de judic.* jure quidem divino, quo non solum constat parentibus hoc negotii à Deo severè imponi, ut liberis suis de matrimoniis prospiciant, & disertis verbis tribui jus & potestatem elocandi liberos ut *Exod. 21. 9. & 22, 17. & 34, 16. Deut. 7, 3. Jer. 29, 6. Eccles. 7, 27. 1. Cor. 7, 38.* Sed etiam exemplis laudabilibus piæ antiquitatis, Patriarcharum & aliorum sanctorum virorum abunde id edocemur. *Gen. 21, 21. & 29, 19. & 38, 6. ut & 24, 3. & vers. 51. Judic. 14, 2.* Naturali verò jure consensum parentum ad liberorum nuptias contrahendas ef-

B 3

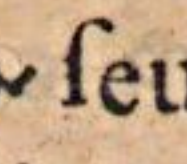
flagitare

flagitare videri potest, tum grandior eorum ætas, & maturius circa hujusmodi maxime ardua negotia gerenda iudicium, quo minus animi perturbationibus subjacent, tum ^{scilicet} illa ^{scilicet} *ætas* *ætas* naturalis, & innata liberis quam optime consulendi propensio *l. pen. §. 3. de bon. liber.* ut & honor liberorum parentibus debitus, quo naturali juri convenit, ut patriæ & parentibus pareamus: ut monet *Pompon. in l. 2. ff. de iust. & jur.* Pietatis debito id efflagitante *Ulp. in l. 4. ff. de Cur. furios.* Cujus intuitu omnino æquum est, ut parentes, qui ad illam usq; ætatem liberos educarunt, hoc honoris habeant, ut eorum matrimoniis consentiant. *Borch. ad pr. Inst. b. t. n. 25. Cypr. de spons. c. 5. §. 2. n. 1. & 2. & §. 6. n. 3.* Ubi tradit, cum hoc etiam antiqua conciliorum decreta & pontificum canones concordare, ut Leonis Papæ *in c. Non omnis 12. 32. quest. 2.* Et Evaristi Papæ *in c. aliter. 1. 30. quest. 5. quo de th. præc. 11. dictum.* videatur absolutissime de hoc Adm. Rev. Excell. & Clar. Dominus D. Johan. Gerhardt, Meccenas & Evergeta meus æternum honorandus *in 'oc. de Conjug. à. th. 57, usq; ad 100.* ubi post confirmatam nostrorum sententiam, contrariorum & præsertim eorum primipili Bellarmini effugiis, exacte occurrit.

14. Quæri autem hic solet à *Id*, utrum rati habitio patris circa liberorum sponsalia & nuptias contrahenda sufficiat, ad hoc ut liberi ex ejusmodi nuptiis nati sint legitimi? Quod quamvis sint qui simpliciter negant, *per pr. Inst. b. t. & l. 13. §. 6. ff. ad l. Jul. de adult. & l. 1. ff. de stat. homin.* Commodè tamen distingui posse putarem, utrum statim ab initio contradixerit pater, an verò nesciverit ex probabili causa & postquam rescivit approbavit, an verò sciverit, & licet non expresse consenserit, tamen non impugnavit: Quo posteriori casu legitimæ putandæ sunt nuptiæ, cum non minus tacitus consensus patris sufficiat quam expressus *l. in sponsalibus. 7. ff. de spons. l. si ut proponis 5. C. de Nupt.* Cum hoc casu contradicendo potuisset impedire, ideoque sibi imputet, quòd tacuit. *Mauser. Inst. b. t. pag. 335.* Quod idem dicendum videtur in secundo casu, si scilicet primo nescivit pater, postquam vero comperiit approbavit. *d. l. 5. C. de Nupt.* Et illud indistincte tam in sponsalibus quam

13
quam nuptiis contrahendis obtinere potest: Quod si verò sta-
tim ab initio ante nuptias contractas ex justa causa contradixit
pater, tandem verò post jam consummatum matrimonium
exoratus consensum suum contractis jam nuptiis applicavit,
vix est ut jure civili legitimum hujusmodi matrimonium dice-
re possimus ante diem paterni consensus interpositi. *p. l. 13. §. 6.*
ff. ad l. jul. de adult. Ex quo tamen legitimari ejusmodi nuptias
& valere ita, ac si de novo contractæ essent, & prior ille contra-
ctus nunquã celebratus esset putat *Borch. ad pr. Inst. h. t. n. 31.* seu
valere tunc eum contractum ex nunc & non ex tunc ut loquũ-
tur *Dd. vide Benst. de matr. c. 46.* Ideoq; liberi ex ejusmodi nu-
ptiis nati antequam paternus consensus intervenit, nec legiti-
mi dici possunt, nisi per subsequens matrimonium eos legiti-
mos quis dicere velut, quod omnia præcedentia vitia purgat:
Hoc autem casu ratihibitionem patris posse supervenire ah-
tea illegitime contractis sponsalibus negat *Gotofr. ad l. filius 25.*
de R. N. Sed rursus debere dissolvi clandestina sponsalia, & no-
vo patris consensu nova inchoari, pro ut ibi allegat *Hottom. 9.*
illustr. p. l. 68 ff. de jur. dot.

15. In tantum autem consensus ad essentiam sponsalio-
rum & nuptiarum requiritur, ut si ille aut omnino non interve-
niat, vel non eo quo fas est modo accedat, irrita exinde sint
sponsalia & matrimonia, quorum prius usu venit in nuptiis seu
sponsalibus errore contractis, cum consensui nihil sit tam con-
trarium quam error, *l. si per errorem 15. ff. de jurisd. l. non idcirco.*
9. & l. Cum testamentum 8. in fin. C. de jur. & fact. ignor. Posteri-
us in iis, quæ vi vel justo metu sunt extortæ nuptiis & jure
neutiquam subsistunt. *tot. tit. ff. de eo quod mat. causa. c. Cum*
locum 14. & seq. Ex. de spons. Etiam si juramentum iis accesserit.
c. 2. Extr. de his quæ vi vel met. causa. Licet *Jur. Can. hoc ca-*
su à juramento petenda sit absolutio. c. debitores. 6. & c. verum.
15. de jurejur. ibique *Magnific. & Amplissim. D. Ortolphus*
Foman. Senior præceptor & promotor meus perpetim co-
lendus in publ. præl. quest. 1. Cum matrimonia plane
libera esse debeant. *l. ultim. in fine. C. de Spons. l. Titia*
134. in princip. de V. O. Modo tamen justus sit metus, qui in
con-

constantem virum cadere possit. *l. interpositas. 13. C. de transact.*
c. veniens 15. Ex. de spons. c. Consultationi 28 Eod. Trentl. vol. 2.
disp. 6. th. 5. lit. D. nec adess de *seu non timenda times, aut*
panicus terror: In eo autem æstimando utrum justus sit an ve-
rò vanus, etiam sexus habenda est ratio, cum minor metus mu-
lieres quam viros excuset, ut quæ formidolosæ sunt. d. c. 14. Ex.
de spons. pro ut experientia testatur. Beust. de Matr. c. 44. suffi-
cit igitur in muliere is metus, qui in constantem mulierem ca-
dere posset. Wesenb. in π . de R. N. n. 9. Et modo etiam metus
præcedens, spontanea insecuta cohabitatione personæ, quæ
metum præterdit, non sit purgatus. c. ad id. 21. Ex. de spons. quo
casu intelligitur mora temporis cohabitationis consensisse,
ita ut omnem probationem in contrarium excludat. c. de illis
9. de despons. imp. Mauser. Inst. b. t. pag. mibi 319. & 366. An verò
minæ solis verbis expressæ justum metum inferant, dubitari posse
videtur? Et sicut de illo, qui ex verberibus fluit, non est dubi-
tandum Br. in l. 1. §. qua oneranda ff. quar. rer. act. non dat. Sic
in gravissimis & atrocissimis minis illato metu, idem sentit.
Cypr. de Spons. c. 13. §. 15. n. 4. & §. 16. per. l. 3. Ex quibus causis maj.
Modo eum inferens sit talis persona, ut facile & probabiliter
minas exequi soleat & possit, tum etiam minæ in se sint suffi-
cientes, nec facilius sustinendæ, quam earum intuitu in matri-
monium consentiendum, ut si 100. aureorum jacturam mini-
tetur princeps sponsalia vel nuptias renuenti. Cypr. d. §. 16. Huc
etiam metum parentum, quem reverentialem vocant, refe-
runt Dd. Beust. de Matr. c. 44. Ideoque jure Canon puellæ in
quibus suspitio metus vel violentiæ subest sequestrantur, ad
causæ usq; cognitionem. c. cum locum 14. Ex. de spons. Et Divus
Lutherus quatuor remedia subministrat puellis metum passis:
1. Ut amicorum opem atq; auxilium implorent: 2. Ut de ea re
apud magistratum quærantur. 3. Vel apud Ecclesiæ ministros.
4. Vel palam lamententur & vociferentur. B. Luther. tom. 5.
Jen. Germ. de causis matr. fol. 254. Admod. Rever. & Excell.
Dominus D. Johan. Gerhard. in loc. theol. de Conjug. th. 117.
& th. 652.

16. Sic error quoq; vitiat sponsalia, quamvis non omnis,
sed

13
ille demum qui justus est, hoc est, ipsi naturæ sponsaliorum
contrarius, & consensui qui nuptiarum est causa efficiens &
quasi anima repugnans: Distinguitur autem vulgo circa nu-
ptiarum materiam error in personæ, fortunæ, conditionis &
qualitatis errorem. *Beust. de Matr. c. 34. Wesenb. in π. de R. N. n.*
8. ita ut fortunæ quidem & qualitatis error sponsalia non im-
pediat; secus autem ille, qui circa personam & ejus conditio-
nem contingit. *Cypr. de spons. c. 13. §. 32.* De errore personæ mi-
nus hæc res habet dubii, cum ibi manifesto sponsaliorum &
nuptiarum essentia deficiat, consensus scilicet personarum, quæ il-
las contrahunt. *l. 11. ff. de spons.* Ut si Titia pro Sempronia jun-
gatur. *c. unic. 29. quest. 1.* Nec enim consensus ille debet esse va-
gus & indefinitus, sed inter certas & determinatas personas
sponsi scilicet unius certi & sponsæ expressus, *l. 1. 2. & 3. ff. de spons.*
Error conditionis is est, si quis servam ducat pro libera, aut
viceversa, quæ servo nubat pro libero, cujusmodi conjunctio
matrimonium statim ab initio non est. *Nov. 22. c. 10. & c. 17. c. 2.*
& fin. Ex. de conju. serv. c. un. 29. quest. 1. Huic accensent non-
nulli, si quis *ψευδοκόπλω* seu præfloratam vel devirginatam
mulierem pro virgine sibi despondeat vel ducat illibata, cum
ea statim quodammodo mutet infamiam incurrendo, imò,
quod majus, olim ipso jure divino pœnæ serva facta esse videa-
tur. *Deuter. 22, 21. Cypr. de spons. c. 13. §. 39. n. 2.* Quem tamen
errorem qualitatis dicere malunt. *Beust. de matr. c. 34. & Mau-
ser. inst. b. 1. pag. 365.* licet non simplicis sed substantialis potius
qualitatis, & qui omnino sit intollerabilior eo, quo quis igno-
rans ancillam duxit pro libera, ideoque eum quoque impe-
dire nuptias concludit *Beza de divort. pag. mibi. 100.* Pro quo
evidenter facit *Nov. Leon. 93. per tot.* Quod hoc temperamen-
to in nostris Ecclesiis receptum est, ut omnibus viis ac modis
prius reconciliatio partium sedulo tentetur, nec facile si ea ob-
tineri possit irritetur matrimonium *Wesenb. in π. ff. de R. N. n. 8.*
Etiam si vel subtilis aliqua ratio in contrarium esset, cum hoc
casu contrahens scire debeat conditionem ejus cum qua con-
trahit *l. qui cum 19. ff. de R. 1.* Nec possit quis stupri accusare
C
cam,

eam, quam post illud illatum duxit. *l. si uxor. 13. §. fin. ff. de adul.* ut cit. loc. addit *Wesenb.* Si autem nullo modo reconciliatio locum inueniat, & stricto suo jure uti velit actor, omnino nullum esse pronunciandum ejusmodi matrimonium, statuit *Dn. Philipp. Melanch.* de *Conjug. pag. mihi 99. B. Luther. tom. 5. Jen. Germ. fol. 205. & tom. 6. Jen. fol. 530.* Vide ~~et~~ accurate & nervose distinctionum aliquot subsidio totam hanc rem decidendam *Adm. Rev. & Excell. Dn. Joh. Gerhard. in d. tom. de Conjug. tb. 113.* *l. 17.* A modo quo sponsalia contrahuntur, diversæ circumferuntur sponsaliorum divisiones, quibus ea dispescunt in publica & clandestina: In de præsentis & de futuro: Et denique in Pura & Conditionata. *Wesenb. in π. ff. h. t. n. 3. Beust. de Matr. c. 48. Schæid. Inst. de Nupt. de spons. n. 3. Vult. Inst. h. t. n. 11. & passim Dd.* Publica sunt, quæ palam contracta sunt in præsentia testium, quibus probari possunt. *Maus. Inst. de Nupt. pag. 305.* Clandestina verò duplici ratione dicuntur: 1. Strictè & Proprie ea, quæ contracta sunt clam, omnibus remotis arbitris & testibus fide dignis. *c. 1. 2. & 3. Ex. de spons. 2. Ev πλάττ.* ea, quæ quidem præsentibus testibus, sed sine consensu parentum sunt celebrata, ab iis personis, quæ in sacris parentum sunt. *Maus. inst. d. loc. & alii Dd.* Et hæc posteriora proprie clandestina sponsalia vocat *B. Luther. in tom 5. pag. 239. videatur Beust. de Spons. c. 13. & alii.* Et quidem, ex præscripto juris omnia sponsalia publice fieri deberent. *l. in sponsalibus 7. ff. d. sponsal. c. 130. quest. 5.* Sicut & alii actus & contractus legitimi & alicujus momenti idoneorum testium interventu corroborantur & comprobantur. *l. 3. §. 2. & tot. tit. ff. & C. de testib.* Sæpe numero tamen contingit, ut etiam clam & occulte, remotis testibus, sponsalia confiant, quæ licet semper de jure fieri improbantur *d. c. 130. quest. 5.* tamen non æque semper infirmantur & annullantur, siquidem sola clandestinitas non vitiat matrimonia. *tot. tit. Ex. de Claud. de spons. & ibi Canonistæ. Cypr. de spons. c. 10. §. 4.* Si modo ea partes fateantur. *Beust. de spons. c. 13.* Vel per alia indicia, veluti literis, vel chirographo, ea probari pos-

13
possint. *c. si quis 9. §. his ita 30. quest. 5.* Si autem alterutra pars ea inficietur, nec adsint indicia, quibus iudici fides fiat, ea proorsus inutilia sunt, adeo ut nec parti neganti iuramentum deferendum sit. *Panorm. in c. 1. Ex. de cland. despons. Maus. inst. b. t. pag. 309. per c. fin. in vers. sane si actor. Ex. de jurei.* Nisi subsint graves præsumptiones & suspitiones pro matrimonio contra negantem *c. continebantur. 6. & c. attestaciones 10. Ex. de despons. impub.* Quo casu iudicem recte ex officio, etiam non petitum deferre posse iuramentum, decisum hic esse in Scabinatu 24. Mart. An. 1615. refert Magn. & Amplis. Dn. Ortolph. Foman. Senior. præcept. & promot. meus in prælect. publ. ad d. c. fin. *Ex. de jurei. quest. 5.* Sic etiam subsistunt sponsalia clandestina, si copula carnalis ea insecuta fuerit, ut ex qua præsumtum matrimonium inducitur. *c. veniens 15. & c. is qui fidem 30. Ex. de spons. Duar. lib. 4. distinct. 28. quest. 1.* Adeo, ut licet de facto postmodum aliam induxerit, prius illud matrimonium saltem ratum sit, posteriori illo relicto. *d. c. is qui fidem 30. Beust. de spons. c. 14. Schneid. inst. de spons. n. 18.*

18. Altera divisio sponsaliorum ex jur. Can. est petita, ut patet ex *c. sicut 22. & c. pen. Ex. de Spons.* In sponsalia scil. de præsentis & de futuro: *Beust. de spons. c. 7. & 8.* Ita ut sponsalia de præsentis esse dicant, promissiones quæ per verba præsentis temporis expressæ sunt: De futuro autem, quæ verbis futuri temporis concipiuntur: cui succenturiatur. *c. Licet. 3. Ex. de spons. duo & c. ult. de Conj. leprof.* Sed hanc divisionem vix posse hoc modo salvari, indeliquet, quod si sponsalia respectu nuptiarum considerare velim, rectius omnia sponsalia dicentur de futuro, cum nihil aliud sint, quam repromissio futurarum nuptiarum *l. 1. ff. de Spons. c. nostrates. 3. 30. quest. 5.* Et earum saltem spes *l. 13. §. 3. ff. ad l. jul. de adult.* Et sic eo respectu sponsalia de præsentis nulla erunt. *Treutl. vol. 2. disput. 6. th. 1. lit. D.* Quod si vero in se sponsalia, aut de futuro contrahenda, aut de præsentis contracta, æstimare velim, ea demum vera erunt sponsalia, in quib. jam de præsentis nuptiarum repromissio facta fuerit, adeoq; citra omnem controversiam, sponsalia de præsentis dici merebuntur, tam verbis futuri quam præsentis temporis,

consensum tamen purum exprimentibus, contracta: Ut si dixerō, accipiam vel ducā te in uxorem (*Ich wil dich Heyrathen*) quo casu consentiente alterā parte, omnino sponsalia intelliguntur contracta, non quidem de futuro, cum præsens hic sit futurarum nuptiarum repromissio, sed de præsenti, perinde ac si dixissem, promitto tibi matrimonium (*Ich gelobe dir die Ehe.*) Hinc ea sponsaliorum divisio vix ac ne vix quidem ex jure civili probari poterit, quin ipso quoq; jure Canonico noviter eam esse inductam Ann. videl. 1160. ab Alexandro putat. *Cypr. de Spons. c. 4. §. 3. n. 3. per. c. licet. 3. Ex. de Spons. duor. vide eundem §. 12. n. 20. & c. 12. §. 12.* Et hæc videntur esse verissima, si inutiles verborum cavillationes & λογωμαχίας inanes evitare velimus, nec tam spectare conceptionem verborum, quam ipsum consensum sponsalia constituentem, pro ut sensisse videri potest. *Beust. de spons. c. 9. Hackelm. Illust. quest. disp. 14. th. 1. lit. D. & E.* Quod si tamen fortè quis sponsalia de futuro appellare velit promissionem futurarum nuptiarum, verbis in futurum faciendam obligationem pollicentibus factam, quæ in se non purum & absolutum consensum continet, sed saltem vult, ut quodam tractu futuri temporis interponatur, quo respexisse videtur *Maus. ad tit. inst. de Nupt. pag. mibi. 309. v. g.* Fieri potest ut filiam meam tibi elocem: Vel, si bene te gesseris &c. posthac filiam meam tibi dabo. Hæc inquam, & forte similia, si quis sponsalia de futuro appellare velit, licebit quidem ut inquit. *Cypr. d. tr. c. 4. §. 12. n. 29.* Vera tamen sponsalia non sunt, sed promissiones saltem seu pactum de futuro contractu. *idem d. c. 12. §. 13.* Sic sponsalia de futuro vocat Melancht. sponsalia impuberum, ante subsecutam post pubertatem ratificationem, quæ itidem vera sponsalia non esse, fatetur *Papa Alexand. III. in c. literas 4. Ex. de despons. imp.* Aliter sponsalia de futuro vocat ea, quæ sunt conditionalia, pendente adhuc sub incerto eventu conditione *B. Luther. de Causis matr. tom. Ien. 5. pag. 241. quo & inclinatur Mauser. instit. de Nupt. pag. mibi. 315. de quibus th. seq.* videatur de his Admod. Rev. & Excellent. Dominus D. Johan. Gerhardt. *cit. tom. de Conjug. th. 130. & seqq.*

Ter-

19. Tertiam porro divisionem sponsaliorum fecimus, in Pura & Conditionalia cum *Schneid. inst. de Spons. n. 32. & seqq. Beust. de Spons. c. 7. & c. 18. cum seq. Cypr. de Spons. c. 5. §. 31. & tot. tit. Ex. de Cond. appof.* Possunt autem sub conditione contrahi, quemadmodum Saul filiam suam Michol Davidi sub conditione despondit *1. Sam. 18, 25.* Et Laban filiam suam Jacobo &c. Sed ita, ut probe distinguatur inter conditionis adjectæ naturam seu proprietatem, utrum honestæ sint an verò inhonestæ: Possibiles an impossibiles *per cita: Dd. & alios:* Sub honesta itaq; & possibili conditione concepta sponsalia, quâ pendente, in aliquem casum vel eventum ea differuntur, vere sunt sponsalia conditionalia, eaq; ante conditionis eventum, firma non sunt, adeo ut conditione deficiente planè evanescant: Nam licet consensus in iis exprimatur, per verba de præsentem, tamen ex quo apponitur conditio, non habet effectum de præsentem, sed suspensum in eventum conditionis. *Beust. de spons. c. 7. Mauser. inst. h. t. pag. 312.* Circa impossibiles vero conditiones sponsalibus adjectas, indistincte Canon. volunt, eas in favorem matrimoniorum pro non adjectis haberi. *c. fin. Ex. de Cond. app.* Idq; ad exemplum ultimarum voluntatum, in quibus etiam jure civili pro non scriptis habentur conditiones impossibiles *l. 1. ff. de Condit. Inst. l. obtinuit. 3. de Condi. & demonstr.* Quod tamen jure Civili vix obtinebit, quo non intelligitur consentire, qui sub impossibili conditione promittit. *l. Non solum 31. de obl. & act. l. impossibilis. 7. de V. obl.* Cum etiam vel joco agere possit impossibilem conditionem adjiciens, vel eo ipso importunis efflagitationibus fatigatus occulte recusare: Non ergo pro non adjecta haberi potest impossibilis sponsalibus adjecta conditio, si appareat eam potius ad redarguendum vel jocandum afferri, quam ad consensum demonstrandum. *Beza. de divor. pag. mibi 10.* Extra quos casus pro non adjecta reputari potest: Idem quoque judicium est de turpibus & inhonestis conditionibus, substantiæ matrimonii non contrariantibus, ut scilicet tum demum pro non adjectis habeantur in favorem matrimonii, ut petulantia eorum, qui pudicitia imbecillis sexus insidias moliuntur, frenum injiciatur. *d. c.*

fin. Ex. de Cond. Appos. Sunt enim & hæ impossibiles de jure. *l. filius 15. ff. d. Condit. Instit. Treutl. vol. 2. disp. 6. tb. 6. lit. D.* Conditionem autem propriè hic intelligimus, quæ in futurum respicit, non quæ in præsens vel præteritum confertur, cum illa proprie conditio non sit, *l. institutio 10. § 1. de Cond. Inst.* Proindeque ratione eventus conditionis sponsalia suspendere nequeat, quod tamen veræ conditionis proprium est. *Cypr. de spons. c. 8. §. 2. per c. Super eo 5. Ex. de condit. Appos.*

20. Multum hic vexata occurrit quæstio: Si quis adolescens puellæ matrimonium sub conditione, si pater consentiat, tanquam honesta & possibili, promittat, interim vero priusquam pater consentiat, contrahat cum alia pure sponsalia, quibus contractis pater rescribit filio, inque priora sponsalia conditionalia consentit, utra horum sint probanda & præferenda? Et posteriora purè contracta jure præferri prioribus conditionatis, nec actum semel pure perfectum rescindi per conditionem postea evenientem, putat *Mauser. ad tit. inst. de Nupt. pag. 313.* pro se allegans Canonistas *ad c. super eo 5. in verb. alieno arbitrio in fin. Ex. de cond. appos. & gl. in c. per tuas 6. Eod. tit. ut & Schneid. inst. h. t. de spons. n. 37.* Sed omnino dissentit *Cypr. de spons. c. 8. §. 3. n. 3. per l. 11. §. videamus 1. ff. qui pot. in pign. & l. Qui balneum 9. §. 1. ff. Eod.* pro se allegans *gl. in d. c. super eo 5. Ex. de condit. appos.* Tum quod in aliis contractibus sub conditione conceptis, non liceat uni parti invita altera poenitere, & conditione pendente à contractu recedere *per l. Necessario 8. ff. de Peric. & comm. Rei vend.* Tum ne in causis matrimonialibus locus relinquatur hominum levitati & inconstantia: In quam sententiam prima fronte videtur etiam descendisse. *Beust. de spons. c. 19.* Qui tamen tandem concludit, quod pendente quidem conditione hac, priorum sponsaliorum si ad alia progredi velit adolescens, contra eum pronuntiandum sit, ut conditionis eventum præstoletur, si autem hoc non fiat, & pura sponsalia posteriora contrahantur, ea utiq; prioribus sub conditione contractis præferenda esse: Et hoc quidem inde adstrui posse videtur, quod sponsalia conditionalia sponsalibus de futuro æquiparantur, quibus omnino præjudicant posteriora pure contracta, etiam si illa

213
illa essent jurata. *c. Sicut ex literis 32. Ex. de sponsal. Schneid. inst. d. loc.* Ideoq; ad oppos. *l. Qui balneum 9. §. 1. ff. qui pot. in pign. respondet Mauser. inst. h. t. pag. mibi 313.* diversam esse rationem hoc in casu in contractibus alijuris civilis & in sponsalibus. Verum ex circumstantiis æquum & prudentem judicem colligere debere, utra sponsalia sint præferenda, & plurimum arbitrio patris hic esse tribuendum, decidit. Adm. Rev. & Excell. Dn. D. Johan. Gerhard. *in loc. de Conjug. th. 138.*

21. Nec inconcinne hic quæri potest, si quis forte in convivio vel alio quodam loco, ejusmodi verbis utatur ad virginem, quæ sponsaliorum promissionem inducere possunt, postea vero se joco, non vero serio agisse asserat, an audiendus sit, & ei credendum? Et re probè ponderata ex ipsis verbis & aliis circumstantiis prudenter colligendum statuunt Dd. utrum rem seriam contrahentes egerint, an vero invicem jocati sint: Quod si constitit joco se fuisse actum, res plana est, & neuter obligetur. *l. Simulata 30. ff. de R. N. l. obligationum 3. §. fin. de obl. & act.* cum sola figura verborum sine consensu naturali nemo obligatur, *l. Non figura 38. de obl. & act.* Si autem illud in dubio sit, & ab altera parte serio actum esse affirmetur, cogenda erit pars rea, juramento se purgare, quod ea verba joco protulerit, & non animo promittendi conjugium, cum hac præsumptione gravetur, quod cum potuerit, non locuta sit apertius. Et hæc locum habere possunt, si præter verba nihil amplius accesserit, inter virum & uxorem, qui se jocosos esse dicunt, si autem concubitus fuerit secutus, rem seriam ea promissione contrahentes gessisse res ipsa docet, nec aliud præsumendum est. *Cypr. de spons. c. 4. §. 16.* Sed quid si obscuris verbis & minus claris actum sit, ita ut alter alterius mentem non rectè perceperit? Et eo casu ad communem intelligentiam recurrendum esse, & cogendum utrumque verba prolata eo sensu retinere, quem solent rectè intelligentibus generare, patet ex *c. Ex literis 7. Extr. de spons. & argument. l. labeo 7. §. 2. ibique Br. de Supell. legat.* quod judicis autoritate ratione circumstantiarum definiendum *Beust. de Matrim. c. 42.* Nec refert si proferens ea aliter intelligi velit, quia interpretatio jure fit contra eum, qui

qui legem contractus dicere potuit apertius. *l. veteribus 39. ff. de pact.*

Sponsalibus jam legitime contractis, illi qui matrimonium sibi invicem promiserunt, illud perficere & consummare tenentur. *c. sicut ex literis 22. Ex. de spons.* cum non in sua perfectione tanquam ultimo fine sponsalia subsistant, sed propter nuptias contrahantur, ut quarum spes sunt. *l. si puella. 6. ff. de spons. & l. 13. §. 3. ff. ad l. jul. de adult.* Nec licet uni parti invitâ alterâ à sponsalibus impune recedere *c. 2. & c. si inter. 31. Ex. d. spons. c. 2. 31. quest. 3. l. mulier. 5. C. de spons.* nisi legitima & gravissima causa excusationis subsit. Hinc disceptatur inter Dd. utrum ea contrario dissensu utriusque partis rursus dissolvi possint? Quod jure Codicis indubium videtur. *per. l. 1. C. de spons. & l. 2. C. de Repud.* ad instar scil. aliorum contractuum, qui utriusque dissensu dissolvuntur. *l. Nihil. 35. de R. 1. argum. à minori ad majus ducto ex l. si constante 9. C. de Repud. Vult. jurisp. Rom. lib. 1. c. 21. n. 19.* jur. autem Canon. *Mauser. ad tit. inst. de Nupt. pag. 311. ut & Schneid. b. t. de spons. n. 11. & n. 16.* distinguunt inter sponsalia de præsentis & de futuro, quâ tamen distinctione non videtur opus esse *per c. 2. Ex. de spons. in verb. sibi invicem remittant.* Ubi de pure & sic vere de præsentis contractis sponsalibus Papa loquitur, quod scil. ea, si se invicem odisse coeperint partes, rursus dirimi possint. In nostris vero Ecclesiis ita hodie servari, ut post præviam acrem & severam cohortationem & annunciationem pœnarum, si nihil effectum fuerit, & ita exacerbati & exulcerati sint animi, ut nullo modo reconciliari possint, & perpetuum verendum sit dissidium, tandem licet ægre, repudium admittatur, testantur matrimonialistæ & Dd. reformati, tam Jcti quam Theologi. *Cypr. de Spons. c. 13. §. 11. ubi plures allegat. Nicol. Hemming. Danus in libell. de Repud. Matrim. & divort. videat. Adm. Rev. & Excell. Dn. Johan. Gerhard. de Conjug. th. 153. & seq.* Causæ autem ex quibus retractantur sponsalia, potissimæ sunt, morbus incurabilis superveniens ante copulam *c. ult. Ex. de Conjug. leprof.* Vel aliud quoddam vitium corporis & deformitas insignis. *c. quemadmodum 17. Ex. de jurei. quibus addi potest furor. l. 16. §. 2. de R. N.*

imp

14.

l. 4. ff. de divort. Et nonnullæ aliæ ex Nov. 22. c. 15. Ex quibus tamen perfectum matrimonium non facile rescinditur. tot. tit. Ex. de Conjug. leprof. cum nihil tam humanum sit, quam fortuitis casibus mulieris maritum, & mariti uxorem esse participem. l. 22. §. 7. ff. sol. matr. Et certum sit, multo facilius sponsalia rescindi, quam nuptias. Vult. jur. Rom. lib. 1. c. 21. n. 11.

23. Quandiu autem sponsa absentem sponsum aut viceversa, post contracta sponsalia expectare debeat? hic recte quæritur: Et primo omnium videndum monet Beza de divort pag. mibi 140. An invitus quis absit, an vero volens: Et si volens quo animo & ex qua causa. Jure itaq; Civili absens ex justa & necessaria causa, nec malitioso animo, expectari debet donec redeat, aut certus nuncius de ejus morte allatus sit. l. sape. pen. ff. de spons. ibiq; Costal. l. uxor. 7. C. de Repud. & auth. bodie. Eod. Nov. 117. c. 11. ibiq; Gotofr. Cum quo coincidit jus Canon. c. in presentia 19. Ex. de spons. Qui autem abest non ex necessaria causa, sed ut malitiose desponsatam deserat, & proinde hinc inde vagatur, ut ubi degat, incertum sit, eoq; modo sponsam fallere & eludere possit, ad eum præstolandum triennium jure Codicis est præfinitum. l. liberum 2. C. de Repud. quo si non revertatur, ad alia sponsalia progredi licet parti hucusque expectanti. Beust. de spons. c. 60. Si autem certum sit ubi vivat & in eadem provincia degat, biennium sufficere Dd. putant per l. 2. C. de Spons. Quia qui in eadem provincia degunt, quodammodo præsentem existimantur. arg. l. fin. C. de præscr. long. temp. Quod minus habet dubietatis, si per literas vel alias probationes animum sponsalia deserendi induisse convinci possit, quo casu etiam brevius tempus sufficere putat. Panorm. in c. de illis. §. in fin. Ex. de spons. Sicbar. ad l. 2. C. de Spons. per tot. Mauser. ad b. t. inst. pag. mibi 384.

24. Sunt porro quæ ad nuptias accedunt, non tamen ita necessario ad eas requiruntur, ut sine illis nuptiæ esse non possint: Hujusmodi sunt sponsalitiæ arrhæ Rubr. C. de spons. & arr. spons. & scriptura seu instrumenta Nuptialia l. 7. ff. de spons. l. 2. C. de Nupt. Ut & dos & donatio propter nuptias seu sponsalitia largitas l. 4. C. de secund. Nupt. Cujac. in ¶. C. de don. ant. Nupt.

D

Et c.

Et. Quorum priora duo ad solennitatem sponsaliorum plerumque adhibentur, non autem necessario, cum sine eorum interventu non minus ea confieri possint. *l. 4 ff. de spons.* Sed partim de honestate, partim ad evidentiorum eorum probationem. *Cypr. de Spons. c. 11. §. 2. & 7.* Posteriora vero quamvis etiam in sponsalibus constitui possint, tamen ad ea nihil attinent, sed ipsas potius nuptias immediate respiciunt, ita tamen, ut nec ad eas precise requirantur, cum nuptia sine dote esse possint *l. 20. C. de donat. ant. Nupt. & l. 11. C. de Repud.* Multo minus certo eas precedere debeant quando interveniunt, sed constante etiam matrimonio fieri possint *d. l. 20. C. de dona. ant. Nupt.* ut & augeri *l. 19. C. d. t.* pro ut specialiter receptum est in donationibus propter nuptias, eo quod sint quasi dotis antipherna, nec simplices donationes intelligendæ, sed propter dotem & propter nuptias factæ, ut probat *Justinia Imper. in d. l. cum multa. 20. de dona. ant. Nupt.* adeo ut etiam ad augmentum ipsius dotis post nuptias factum, augeri possit donatio propter nuptias. *d. l. 19. C. de dona. ant. N. Nov. 97. c. 2. Cujac. in w. C. de don. ant. N.* Cum dos data donationem propter nuptias mereatur. *auth. dos data C. de don. ant. N.* Licet alias omnis donatio simplex inter virum & mulierem constante matrimonio facta, ex qua donatarius fit locupletior, non nisi mortuodumum donantis convalescat *l. 1. 3. 6. C. de donat. int. vir. & ux.* Etiam si vel specie imaginariæ venditionis *l. 15. C. Eod.* Vel per tertium quendam clam & simulate in conjugem esset collata *l. 20. C. de donat. int. v. & v.*

25. His hodie ex jure Canon. & consuetudinario in nostris Ecclesiis recepto adjungi potest proclama, seu bannum. (ut vocatur in *c. Cum in tua. Ex. de sponsal.*) tanquam antecedens nuptiarum, quod de honestate regulariter omitti nequit. *e. fin. Ex. de Gland. de spons. & ibi Panorm. c. aliter. 1. 30. quest. 5.* Quod est promulgatio seu declamatio palam in actu fidelium facta, cui adjungi solet votum ab Ecclesia & preces ad Deum pro futuri matrimonii felicitate & prosperitate: Et ea
justis

13
justis de causis videtur sancita esse, non modo ut Deo, sicuti
par est, consecratur individuae consuetudinis vitae initium, ve-
rum etiam ut infinitis alioqui fraudibus occurratur. *Beza. de*
Repud pag. mibi 5. Et hoc nec apud Ehtnicos vetustiores suo
modo plane incognitum fuisse apparet, quod in nuptiis pe-
culiaria sua sacra certis & selectis suis diis adhibuerunt, eosque
coluerunt, cujusmodi fuerunt Jugatinus, Domiducus, Domi-
tius, Manturna, Virginensis, Cinxia, Mutinus, Deus pater Su-
bigus, Dea mater Præma, Viriplaca, Volumnus Deus & vo-
lumna Dea de quibus *Rosin. Antiquit. Rom. lib. 2. c. 19. pag. mibi*
hi 83. & pag. 85. & lib. 5. c. 37. pag. 231.

26. Matrimonium autem ipsum seu Nuptiæ sunt viri &
mulieris conjunctio individuae vitae consuetudinem conti-
nens, ut eas definit *Imper. in pr. inst. de patr. pot.* Cui addit
modesti *in l. 1. ff. de R. N. divini & humani juris communica-*
tio. Quod addi putat *Bach ad Tr. vol. 2. disp. 6. th. 1. lit. E.* Non
matrimonio per se, sed ad rationem Reip. Romanorum con-
siderato, apud quos privata erant familiarum sacra liberis &
uxoribus communia, de quibus *Alber. Gent. lib. 2. de Nupt. c.*
19. Vel possunt etiam per divina & humana jura intelligi omnia
quæ ad vitam instituendam pertinent, quæ alio nomine rei
humanæ & divinæ domus societatem appellat *Gordia in l. 4. C.*
de Crim. Expil. hered. Borch. de grad. pag. mibi 30. Hodie au-
tem jura divina dici possunt ea, quorum uxor in domum ma-
riti deducta fit particeps, scilicet ut eidem parochiæ sit subdita,
cui maritus, & ibi audiendi verbum Dei, sacramenta utendi &
orandi ut & sepulchrorum jus habeat. *Cypr. de Matr. c. 2. §. 1.*
n. 7. Conjunctionem autem intelligere debemus non tam cor-
porum, quam animorum *per l. Nuptias 30. de R. I. & Nov. 22. c.*
4. & Dd. communiter. Mariti scilicet & foeminae, non plurium
foeminarum & mariti, aut viceversa, cum jure civili eodem
tempore plures ducens uxores infamis fiat. *l. 1. ff. de his*
qui not infam. Et poena stupri puniatur. *l. Eum qui 18. C. de*
adult. Hodie autem per *Caroli V. Constitution. Crimi-*
nal. c. 121. capite mulctetur. Quæ etiam Judæos con-
cernunt
D 2

cernunt, ut nec illis juxta legum suarum tenorem *παλυχαμια* concedatur. *l. Nemo. 7. C. de Jude.* Licet in nonnullis aliis negotiis ad eorum consuetudines & ceremonias seu ritus Imperatores conniveant. *l. 2. C. de Jude.* citra tamen contemptum Christianæ legis *l. n. C. b. t.*

27. Sunt porro Nuptiæ vel legitimæ vel illegitimæ *l. si uxor 13. §. plane ff. ad l. Jul. de adult. l. Lex nature 24. ff. de stat. ho. min. l. de jure 37. §. fin. ff. ad Munic.* Ex quibus illegitimæ non nisi improprie nuptiæ dicuntur, nec proposita nuptiarum definitione complectuntur, ut quæ legitimis seu justis tantum nuptiis quadrat. *pr. Inst. de patr. pot.* Et de illis intelligenda vox nuptiarum in jurē absolute & indeterminate posita, cum si cōtra leges aliqui coierint, ne quidem nuptiæ intelligantur. *§. si adversus inst. de Nupt.* Justæ autem seu legitimæ dicuntur nuptiæ potissimum ratione consensus, utpote causæ nuptiarum constituentis. *l. Nuptias 30. de R. I.* rite & legitime interpositi, eaq; justitia itidem spectatur tam in personis habilibus & jure probatis, quam ipso applicandi modo. *Treutl. vol. 2. disp. 6. th. 2. lit. A.* ad quæ ruminanda veniunt pleraq; quæ supra de sponsalibus a th. 5. 6. & seqq. de sponsalibus & Nuptiis conjunctim sunt proposita.

28. Unicum hic prætereundum non esse autumo, de consensu scil. illo, qui nuptias facit. *l. 15. ff. de cond. & dem. & d. l. Nuptias de R. I.* quomodo is differat ab eo, quem in sponsalibus requiri supra th. II. diximus: videl. Quod sponsalitiis consensus de futuro contrahendo matrimonio interponatur, ille autem, de quo hic agimus, de eo, quod eo ipso in præsentiarum, perficitur, quo consensu nuptiali superior ille sponsalitiis scil. ratificatur, & traditione, mancipatione & possessione firmatur, hocq; modo matrimonium ante promissum perficit & constituit. *Cypr. de spons. c. 10. §. 26. n. ult. in fin. Nov. 22. c. 3.* licet copula carnalis non accedat, ut in agroto, qui duxit in uxorem concubinam suam, nec tamen carnaliter eam cognovit apparet *Mauser. ad tit. inst. de Nupt. pag. mibi 298.* Declaratur autem iste consensus potissimum jure ff. & C. deductione

Etione sponsæ in domum mariti *l. 5. ff. de R. N. l. Cum in te, 6. C. don. ant. Nupt. l. 24. C. de Nup. Borcb. de grad. pag. mihi 74.* quæ cum non nisi præsentē sponsa fieri possit, sequitur quod nec matrimonium nisi cum sponsa præsentē recte contrahatur, licet absens sponsus eam recte ducere possit per literas, vel per nuntium, curando ut alius seu procurator suo nomine eam in domum suam deducat. *d. l. mulierem. 5. ff. de R. N.* Et cohabitatione maritali affectione facta. *l. cum hic status 32. §. si mulier. 13. ff. de dona int. vir. & uxo.* Qua olim matrimonium à concubinato discrepabat, cum concubina sola animi destinatione æstimaretur. *l. pen. ff. de Concup. l. Nuper. 11. C. de Natur. lib. & matr. eor.* Hodie autem concubinatus jure Cano. omnino est sublatus, quo omnis coitus præter & extra matrimonium est illicitus atq; damnabilis *c. Nemo 4. cum seqq. 32. quest. 4.* Quod, cum juri divino sit consonum sequimur. *Mausser. inst. h. t. pag. 327.* Deductioni autem isti in domum hodie jure consuetudinario, quo utimur, solennis illa in facie Dei & Ecclesiæ copulatio, quam vocant, successisse videri potest. *Cypr. de spons. c. 11. §. 19. & 20.*

29. Sunt præterea nuptiæ legitimæ vel primæ vel secundæ. Secundæ autem dicuntur quæ priores, sive secundæ sint, propriè dictæ sive tertiæ sive quartæ, vel ulterius sequuntur, seu quæ primas vel mediate vel immediate excipiunt. *tot. rit. & Gotofr. ad Rubr. C. de secund. Nupt.* Quemadmodum secunda heredis institutio dicitur substitutio, sive secundo, tertio, sive ulteriori gradu facta in quantum velit testator. *pr. Inst. de vulg. subst. Excell. & Consultis. Dn. Suabius præceptor meus plurimum colendus in præl. publ. ad tit. ff. de vulg. & pupill. subst. ad pr. l. 1.* Quamvis autem juri civili secundæ nuptiæ admodum sint invisæ, præsertim si iis exhonorati sint prioris matrimonii liberi. *l. femina 3. §. 1. in verb. matre in secundis nuptiis funestata. C. de secund. Nupt. Nov. 22. c. 20. §. soluto. 1. & c. 23. & c. 25.* Quo nomine etiam licet vere illicitæ non sint, illicitarum tamen vicinitatem in codice eas sequi tradit *Cujac. in π. C. de sec. Nupt.* Tolerantur tamen eo, seu permittuntur potius quam probantur, ita ut viro quidem, soluto per mortem, vel aliqua lege probata

bata causa matrimonio, liceat absque omni peculiari obser-
vatione ire ad vota secunda, mulieri autem non aliter, quam
si annale tempus luctus præterierit, ita ut si intra hoc tempus
immaturum contrahat matrimonium de jure infamiam incur-
rat. *l. 1. C. de sec. Nupt. & Nov. 22. c. 22.* Sic & jure Can. quon-
dam secundas nuptias minus dignas habitas fuisse, inde con-
stat, quod bigami ad sacros ordines non fuerunt evecti. *distinct.*
26. per tot. c. debet: m 5. Et tot. tit. Ex. de biga. non ordin. Contra
vero singularibus honoribus condecorata univiræ, pluribus
probante *Bach. ad Tr. Vol. 2. disp. 6. th. 7. lit. C.* Contra quæ ta-
men, rectius putare S. Hyeronimum & Augustinum. *in c. ape-
riant 11. & duabus seqq. 31. quest. 1.* nec bigamiam, nec trigami-
am, nec etiam si fieri posset, octogamiam esse condemnandam
juxta illud Pauli, qui non potest se continere &c. tradit *Mau-
ser. inst. h. t. pag. mihi 321.*

30. Illegitimæ vel illicitæ nuptiæ in genere dicuntur
illæ, quæ non fiunt secundum legum Romanarum ductum &
præscriptum *arg. pr. inst. de Nupt.* Quæ leges si contemnantur,
eoque in jus naturæ seu gentium impingatur, specialiores ex
inde nonnullæ illicitæ nuptiæ sortiuntur appellationes, cujus-
modi sunt nuptiæ incestæ & nefariæ. *tot. tit. C. de incest. & in-
ur. Nupt. l. legem. 7. C. de Nat. lib. & mat Nov. 12. & 22.* Nefar-
ias nuptias Dd. dicunt eas, quæ inter adscendentes & descen-
dentes personas contractæ sunt, sic dictæ, quod contra fas,
hoc est, contra jus divinum & humanum sint initæ. *Schneid.*
inst. h. t. de illic. Nupt. n. 3. Beust. de Matr. c. 85. Cujac. in x. C. de
Incest. & inur. Nup. Incestas vero, quæ inter consanguineos &
affines in gradibus jure prohibitis copulantur, sic dictæ quasi
minime castæ. *Beust. de Matr. c. 59* Cæteras specialiori nomi-
ne vocare solent inutiles, quæ scil. neque inter adscendentes
& descendentes, neque inter eos qui ex latere veniunt, prohi-
bentur, sed quas lex ut inutiles alia de causa rejicit & impro-
bat, ut si justus error vel metus intervenit, vel ex alia justa
causa nuptiæ interdictæ sunt *ut tot. tit. C. de interd. matr.* Seu
inutiles proprie & specialiter dicuntur, quæ tantum jure
Civil.

213
Civil. vel Canon. prohibente, & non naturâ & lege divinâ repugnante contrahuntur, ut vult. *Beust. de Matr. c. 62.* In jure autem hæc distinctiones accuratè non observantur, sed promiscue incestæ & nefariæ & damnatæ nuptiæ sumuntur, pro iis, quæ naturæ reputantur contrariæ. *d. Nov. 22. c. 1. l. ult. ff. de R. N. Auth. Ex complexu C. de inc. & inut. Nupt.*

31. Effectus nuptiarum legitimatum sunt varii, sique præcellentes, videlicet quod ex iis contractis justis dicuntur uxor & maritus *l. si uxor. 13. §. plane. ff. de adult. & mulier sociæ rei humanæ atque divinæ domus. l. adversus 4. C. de Crimi. expil. hered.* quæ honore mariti erigitur. *l. ult. C. de incol. l. 13. C. de dignit.* radiis honorum & dignitatum mariti coruscat. *l. femina 8. ff. de Senator.* ejusque fulgorem sentit. *l. ult. C. de Nupt.* imo quodammodo domina rerum mariti habetur, ex mente quorundam Jætorum à Paulo *in l. 1. ff. de act. rer. amot.* relata; quod Jur. Saxon. minus videtur esse dubium, quo communitio quædam bonorum per matrimonium inducitur, probatur. *per Landr. lib. 1. art. 31. ibi Mann vnd Weib haben nicht gezwungen gultzu ihrem Leibe:* item quod uxor mariti domicilium sequitur *l. cum quedam 19. ff. de jurisd. & forum cum eo commune habet l. Exigere 65. ff. de judic.* Unde imp. Verus & Antoninus rescripserunt, mulierem quandiu nupta est, incolam ejus civitatis videri, cujus est maritus, non unde originem trahit. *l. ult. §. 3. ff. ad Municip.* Imo in familiam mariti transit, cum suæ familiæ finis sit. *l. Pronunciatio. 195. §. mulier. 5. ff. de V. S.* Hinc maritus uxoris suæ est legitimus defensor. *l. 2. C. qui dar. int. vel cur. poss.* Et bonorum ejus administrator. *l. Maritus 21. §. ibi Dd. communiter C. de procur.* Imo jure Saxon. quilibet maritus uxoris suæ fit curator legitimus. *Landr. lib. 1. art. 31. & lib. 3. art. 45. vers. Der Mann ist auch Vormund &c. Fachs. diff. 1. C. & S. diff. 8. Reimb. diff. 3. par. 2.* quia per nuptias, tanquam per emancipationem mulier è potestate patris, transit in mariti potestatem. *d. art. 31. lib. 1. Schneid. inst.*

inst. quib. mod. jus patr. pot. in fin. n. pen. Et omnia uxoris bona maritus usufructuario jure tenet. *Bacch. ad Tr. vol. 2. disp. 6. th. 7. lit. E.* item quod liberi ex ejusmodi nuptiis nati justii sunt & legitimi, & in patria potestate constituti. *S. fin. inst. de patr. pot.* Dos itidem & donatio propter nuptias verè & efficaciter ex iis potest constitui, quæ sine nuptiis esse nequeunt. *l. fin. C. de donat. ant. Nupt. in verb. sine nuptiis nulla dos intelligitur.* Quæ omnia cessant in illegitimis nuptiis, quibus nec jus patriæ potestatis quæritur. *pr. inst. de patr. pot. l. si quis 6. & l. ult. C. de inc. & inu. N.* Nec justii filii procreantur. *l. Paulus 11. ff. de stat. homin. l. 1. C. si Nup. ex rescript. pet. in verb. filios se ex hac conjunctione suscepturos.* Nec matrimonium nec dos intelligitur constituta. *S. si adversus. inst. h. t. ibiq. Dd. communiter.* Ut & nec donatio propter nuptias. *l. Qui contra 4. C. de incest. & inu. N.* Insuper gravissimæ & atroces pœnæ jure civili imponuntur iis, qui incestas & nefarias nuptias coeunt de quibus *Beust. de matr. c. 63. per l. incesta 52. de R. N. & l. Qui contra 4. C. de ince. & inu. Nupt. & l. 6. Eod. auth. Ex complexu C. Eod. Nov. 12. c. 1.*

32. Dissolutionem nuptiarum quod attinet, illa non minus jure fieri debet, quam contractio. *l. Nihil tam. 35. & l. omnia 100. de R. 1.* Ita tamen ut semper difficilior esse debeat matrimonii dissolutio, quem contractio ob favorem liberorum. *l. Consensu 8. C. de Repud.* Quamvis enim Imperator nuptias definivit, *in pr. inst. de patr. pot.* Conjunctionem, individua vitæ consuetudinem continentem, illud tamen de affectione & intentione proprie intelligendum esse putat. *gl. inst. ibid.* Vel quia hoc sine & affectu nuptiæ contrahuntur, ut sint perpetuæ, quo sensu etiam dotis causa perpetua dicitur *in l. 1. ff. de jur. dot.* Vel quia significatur illis verbis arctissima utriusque conjunctio, vel participatio utriusq; fortunæ *arg. l. si eum 22. S. si maritus 7. ff. sol. matr. vel omnium rerum usus individuus. Bacch. ad Tr. vol. 2. disp. 6. th. 7. lit. E.* Illud enim certum est, & extra omnem dubitationis aleam, posse nonnunquam accidere, ut legitima causa superveniente, jure permittente, nuptiæ rursus dissolvantur. *d. l. consensu 8. Nov. 22. c. distrabuntur 4. & seqq. Nov. 117. c. Quia v. 8.* Vocatur autem illa dissolutio specialiori no-

13
nomine divortium in jam contracto matrimonio : Repudium
vero in celebratis tantum sponsalibus. *de quo supr. in tb. 22. Iden-*
etum est. Beust. de matr. c. 8. per l. inter stuprum 101. S. divortium.
2. junct. gl. ibid. de V. S. Quæ tamen differentia non usque adeo
rigerose observatur, sed subinde in jure hæ voces confundun-
tur. 101. tit. ff. de divort. & Repud. Rubr. & l. 8. C. de Repud. ubi
aliquoties divortium vocatur repudium. Dicitur autem divor-
tium à diversitate mentium, vel quia in diversas partes eunt, qui
divertunt & matrimonium distrahant. l. 2. in pr. ff. de di-
vort.

33. Sicut autem antiquo jure tribus potissimum modis
justæ habebantur uxores, & sic nuptiæ constituebantur: Usu
scil. Farre & Coemptione. *ut supr. tb 10.* Ita etiam eodem jure
tribus modis connubia rursus dissolvi consueville; Usurpa-
tione scil. diffarreatione & Remancipatione idem testatur.
Rosin. Antiquit. Rom. lib. 5. c. 38. pag. mibi. 233. Jure autem nostro
civili itidem olim divortium contingebat diversimode: Non-
nunquam enim nudo dissensu utriusque partis, sine certa & le-
gitima alia præter dissensum causa interveniente fiebat & bo-
na gratia fieri dicebatur. *l. Cum hic status 32. S. si divortium*
10. ff. de donat. int. vir. & ux. l. sed si maritus 14. S. 4. ff. q. ii & à
quib. man. l. unic. S. similis, pen. C. de Rei uxor. act. Nov. 22. c. 4.
Nov. 98. c. 2. S. 2. Nov. 140. vers. pro veteri, vel mitior nuptiarum.
solutio. d. Nov. 22. c. 14. in fin. Qui modus hodie est sublatus
Nov. 117. c. 10. quæ separationem matrimonii, ex solo consen-
su fieri nulla ratione permittit, nisi forte castitatis concupi-
scentia. *Et Nov. 140.* qua scripta lex est, quæ nudo consensu
matrimonii solvi vetat. Interdum eveniebat ex justa aliqua
causa criminis scil. cujusdam lege expresse determinati, quæ
primo omnium *in l. consensu 8. C. de Repud. ab Imperat. Theo-*
dos. & Valenti. sunt prodita: deinde alias adhuc causas illis ad-
dit Justinianus in l. 10. & 11. C. d. tit. & Nov. 22. c. 15. & seqq.
Tandem quendam quasi delectum earum omnium instituit.
idem Justinianus, sublatis nonnullis ex prioribus istis *in Nov.*
117. c. 8. & 9. & seqq. & adhuc unica adjecta, malitiosa scil. de-
E ser-

fertione alterutrius partis, de qua agit in d. Nov. 117. c. 13. Ita ut pars deserens hoc casu in impia hac voluntate perseverans & repudium conjugii mittens, in perpetuum detrudatur monasterium. d. c. 13.

34. Hodie autem divortii primaria causa est adulterium, propter quod tam de jure divino *Matth. 5, 31. & c. 19. 9.* Quam Civili *d. l. consensu 8. §. si qua 2. C. de Repud.* Et Canonico. *c. significasti 4. Ex. de divort.* matrimonium dissolvitur. *Beust. de Matr. c. 16. Mauser. inst. de Nupt. pag. mibi. 378.* Et quidem, in tantum ut parti innocenti permittatur cum alia contrahere matrimonium superstitite adultera *Beust. d. tr. c. 24.* Cum non sit divortium ubi innocens persona manet obligata. *Wesemb. in d. de divort. in fin. frustra dissentientibus pontificiis. c. 1. cum seqq. 32. quest. 7. c. quos Deus. 33. quest. 2. c. quesivit 2. in fin. Ex. de divort.* Quibus respondet *Beza in tr. de div. pag. mibi 178. & seqq.* Et non saltem usum matrimonii, sed ipsum etiam vinculum adulterio abrumpi evincit. Solvitur autem matrimonium adulterio unius partis, non utriusque, quo casu fit compensatio utrinque, & sic paria delicta compensatione diluuntur. *l. viro atq. uxore 39. ff. sol. matr. l. si uxor. 13. §. judex 5. ff. de adult. c. significasti 4. ibiq. gl. Ex. de divort.* Ita tamen ut magistratui eo ipso non adimatur potestas, dignè in transgressores hujusmodi animadvertendi, cum Reip. interfit, ne delicta maneant impunita. *l. ita vulneratus 57. §. ult. ff. ad l. Aquil.* Pœnam autem adulterii non semper fuisse capitalem, patet ex *l. 5. ff. de quest.* Quæ tamen postmodum jur. Codic. capitalis facta est. *l. 9. l. 30. §. sacrilegos. C. de adult.* Eaque etiamnum tenet, utpote juri divino congrua. *Levit. 20, 10. Deuter. 22, 22.* Hoc superaddito, ut, licet mulier virum jur. Codicis criminaliter adulterii accusare non potuerit. *l. 1. C. de adult.* quo omne adulterium ex muliere æstimabatur. *Vult. Jurisp. Rom. c. 48. n. 5. in not. secus hoc sit, tum jure Divino cit. loc. tum Constit. Crim. Car. V. c. 121.* Jure denique Novell. pœnam adulterii in muliere adultera fuisse detrusionem in monasterium aut biennalem, si elapso biennio, vir eam recipere vellet, aut perpetuam.

13
tuam, si vel intra illud biennium maritus esset mortuus, vel
eam postea assumere nollet, [apparet ex Nov. 134. c. 10. & Auth.
sed bodie C. ad l. Jul. de adult.

35. Huic accedit etiam malitiosa desertio totalis & fi-
nalis, per modum divortii facta, ut inquit. *Bacch. ad Tr. vol.*
2. disp. 6. th. 8. lit. C. utpote in jure divino probata. *1. Cor. 7, 15.*
post factam, per legitima intervalla, publicis edictis, citatio-
nem. *Schneid. Inst. h. t. de divort. n. 44.* Cum raro sint aut nun-
quam sine fornicatione hujusmodi desertiones. *Beust. de matr.*
c. 31. Mauser. inst. h. t. pag. 384. ideoque talis desertor postea re-
diens capitaliter plectitur. Aliæ præterea sunt causæ, quas
Dd. hic afferunt, & matrimonium, quo ad thorum & mensam
dirimere volunt, ut sunt veneficia, machinationes vitæ, sævi-
tia intolerabilis &c. quæ tractat *Beust. de matr. à c. 9. & seqq.*
Schneid. inst. h. t. de divort. n. 14. & seqq. Si scil. parti innocenti
aliter consuli nequeat: Quæ tamen separatio verè divor-
tium non est. Et tantum de hac materia hisce
breviter & summarie dixisse
sufficiat.

E 2 PO-

PORISMATA COROLLARIA
Juridico-Politica.

I.

Quamvis summus Imperator legibus sit solutus §. ult. in fin. inst. quib. mod. test. infirm. l. Princeps 31. ff. de legib. l. Ex imperfecto 3. C. de testam. Nov. 105. c. 2. circ. fin. Et mundi Dominus. l. de precatio 9. ff. ad l. Rhod. de jact. l. Bene à Zenone 3. C. de quadr. præscript. c. in apibus 7. quæst. 1. Non tamen potest de plenitudine potestatis, alicui jus suum quasitum sine facto suo auferre. Reink. de R. S. & E. lib. 1. cl. 3. c. 12. n. 62. cum ibi allegat.

II.

Omnia bella, que sine licentia & scientia Imperatoris geruntur, sunt illegitima & illicita. l. 3. ibi qui injussu principis. ff. ad l. jul. maj. l. unic. C. ut arm. ul. in sc. princ. in rerd. Ordin. Cam. patr. 2. tit. 15. Hinc crimen lese majestatis committit, qui bellum in imperio, contra pacis publicæ ordinationo-

13
nationem, sine licentia Caesaris movet, quia
solus Imperator habet jus belli ac pacis indi-
cendi ac decernendi. Reink. de R. S. & E. lib.
1. cl. 2. c. 2. n. 120. & seq. & cl. 5. c. 6. n. 11. & n.
155. ut & lib. 2. cl. 3. c. 1. à n. 7.

III.

Seditiones, factiones, & bella domesti-
ca, saepe insequuntur haereses & idololatria
execrabiles: Exemplo Populi Israelitici.
1. Reg. 12, 16. & 28. Et tumultus Rusticorum
Ann. 1535. de quo Schleid. de causis Relig.
lib. 10. per tot.

IV.

Liberas Imperii civitates, perinde, sicut
& ceteri status, Electores scil. & reliqui
Principes, quibus etiam accensentur Comites
& Barones, in Comitibus Imperii sessionem &
votum, hoc est, plenarium jus, tam delibe-
randi, quam suffragandi, in iis, quae à Sacr.
Caesarea Maj. proposita, publica Imperii le-
ge decerni debent, habere puto, quicquid
Pontificii in Comitibus Ratisbon. Ann. 1541.
huic contra niti, licet frustra, tentarunt: de

E 3

quo

quo agit Martinus Bucerus in consignat.
acto. Comit. Ratisbo. Ann. 1541. n. 442.
quæ. extat apud Magnific. Dn. Frideric.
Hortled. lib. 1. c. 37. Von Ursach des Teut-
schen Krieges.

V.

Ad evidentiore[m] intellectum & dilu-
cidio[re]m explicationem Tr[an]sactionis Passa-
viensis, non abs re erit, probe ponderare &
conferre superiores illas pacificationes reli-
giosas. Quarum omnium prima est illa
Schuvinfurti primu[m] tractari coepta, Mens.
April. Ann. 1532. & postmodum Noriber-
ga decreta 23. Julii Ann. 1532. approbata post-
ea ab Imperatore 2. August. ejusdem Anni:
Et tandem mandata & promulgata in Co-
mit. Ratisbon. 3. Aug. d. Ann. 1532. de qua
Schleid. de Caus. Religion. lib. 8. pag. mi-
hi 134. & pluribus Magnif. & Amplif. Dn.
Frideric. Hortled. lib. 1. c. 10. 11. & 12. Von
Urs. des Teutschen Kriegs. Deinde anterior
illa Passaviensis transactio, primo instituta
2. August. Ann. 1552. quam itidem habet Ma-
gnif.

213
gnif. Dn. Hortled. vol. 2. Der Reichshandl.
vom Teutsch. Krieg. lib 5. c.14. Quarum, po-
sterior Pax Religiosa Ann. 1555. & 1566.
Communi ordinum consensus confirmata,
est potius quadam continuatio, extensio &
amplificatio, quam restrictio, limitatio seu
coarctatio.

Ad Præstantiss. Dn. Resp.

Eusebies, Themidos, Sophies gnavissime cultor,
FRIEDLIBI, mensæ portio cara mea,
Publica felici dum scandis pulpita nisu,
Propugnans socii jura sacrata tbori,
Sacra Themis nitidis manibus tibi visa corollam
Nectere, victori premia digna parans:
Perge placere Deo, Themidiq; placere sacratæ,
Et Deus atq; Themis premia larga dabunt.

honoris & amoris Ergo
fac.

Joban. Gerhard D.

F I N I S.

ULB Halle
005 132 649

3

V07

B.I.G.

Farbkarte #13

UTATIO JURIDICA

De
P T I I S,

Quam
D. O. M. A.

nobilissimo & Amplissimo Jcto-
rum ordine approbante

PRÆSIDE
Excellentissimo & Consultissimo

LE IMLIN V. J. D. HEIL-

P r æ c e p t. fautore & promot.
suo magno.

tilandam proponit in almâ Salana

E Z A à patre cognom. **Friedlieb Wers-**
ninger. Saxo.

sueti Jctorum Collegio.

Addiém 28. Martii.

J E N Æ
UDÆ WEIDNERIANÆ.

NNO ∞ 1829.

1829, 1
19

13

